

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛЯ

Пасечник Світлана Володимирівна
ст. викладач кафедри іноземних мов
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

Як стати педагогом-фахівцем? Одні твердять, що для нього потрібен великий досвід: ось закінчите інститут і вже на робочому місці поруч з гарними вчителями будете набувати вміння працювати з учнями. Інші вважають, що потрібно мати талант: є він – успіху роботі забезпечено. Все це так, але це не завжди зумовлює результат. Потрібна щоденна і наполеглива праця над розвитком своїх здібностей до педагогічної діяльності, формуванням професійної позиції, виховуванням уміння спілкуватися з людьми, у процесі органічної взаємодії розв'язувати завдання навчання та виховання. Суспільні тенденції гуманізації змісту, методів і форм педагогічного процесу, орієнтація на вияв індивідуальності кожного учня ставлять високі вимоги до особистості педагога, розвитку його творчого потенціалу.

В умовах стрімкого науково-технічного та інформаційного розвитку, що відбувається в сучасному світі, зростають вимоги до рівня професіоналізму вчителя. Щоб відповідати своїй професії, вчитель повинен не тільки зрозуміти й прийняти відповідні вимоги до особистості, опанувати необхідними знаннями й уміннями, але й постійно розвивати в собі якості, необхідні в професійній діяльності. Від так головним завданням сучасного вчителя є неперервний професійний і особистісний розвиток.

Суспільна потреба спонукає сучасну школу, її вчителів та педагогів-науковців до пошуку нових педагогічних ідей, технологій, методів та підходів, до поширення і запровадження передового педагогічного досвіду. В той же час слід усвідомлювати, що освіта як суспільна інституція, розвиваючись і самовдосконалюючись, змінює свою структуру та зміст, відповідно до змін і відносин, які домінують в суспільстві на даному етапі його історичного розвитку.

Основним орієнтиром сучасної освіти є формування творчої особистості, яка здатна саморозвиватися і самовдосконалюватися.

Професійне самовиховання спрямоване на реалізацію педагогом себе як особистості. Прагнення до самовдосконалення, самоосвіта є важливими чинниками професійного зростання вчителя, що забезпечують розширення його творчих можливостей, пізнавальних інтересів та формування творчої індивідуальності.

В цьому контексті прийнято виділяти три підходи до розвитку освіти на сучасному етапі: 1) з точки зору змісту освіти – знаннєвий підхід, для якого важливими є знання, які учні здобувають в школі; 2) з точки зору особливостей процесу навчання – важливими є питання організації навчання, як учні вчать, яку інформацію засвоюють, як їх вчать учителі, як побудована пізнавальна діяльність. Головними виступають питання – що вчити, як вчити, що засвоюється?; 3) з точки зору отриманих результатів – компетентнісний підхід, який націлює освіту на формування та розвиток базових і предметних компетентностей (знань, умінь, навичок, ставлень тощо) якими мають володіти учні після закінчення школи. Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності людини в тих, чи інших питаннях.

Компетентнісний підхід, як зауважує С.Мірошник, акцентує увагу на результатах освіти; при цьому як результат освіти розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних життєвих і професійних ситуаціях [1, 3].

Під поняттям “компетентнісний підхід” розуміють спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Компетентнісний підхід скеровує освіту на формування цілого набору компетентностей (знань, умінь, навичок, ставлень тощо), котрими мають оволодіти учні під час навчання в школі. Традиційна система освіти акцентувала основні зусилля на набуті знань, умінь і навичок, що догматично абсолютизувало знання і формувало знаннєвий підхід до навчання. Основна увага при цьому фокусується на самих знаннях, а не для

чого вони потрібні, залишається поза увагою. Компетентнісний підхід переміщує акценти з процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок в площину формування й розвитку в учнів здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання і досвід у різних ситуаціях. При цьому школа формує у випускника високу готовність до успішної діяльності в реальному житті.

До професійної педагогічної компетентності вчені відносять такі її складові: методологічна, предметна, психолого-педагогічна й методична. Тому про педагога як фахівця судять за рівнем сформованості у нього професійної компетентності – інтегральної якості особистості, що має зазначені складові й дозволяє фахівцеві найбільш ефективно та якісно здійснювати професійну діяльність, а також сприяє його саморозвитку і самовдосконаленню [1, 3].

У словнику “Професійна освіта” [6] компетентність визначається як сукупність знань та умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, правильно використовувати інформацію.

У словнику української мови зазначено, що компетентний – це такий працівник, який має достатні знання в певній галузі, який є добре обізнаним, кваліфікованим, повноправним, повновладним, має певні повноваження [5].

До структури компетентності відносять знання, пізнавальні навички, практичні навички, відношення, емоції, цінності та етика, мотивація [4].

Компетентність переважно визначають як сполуку психічних якостей, що дозволяє діяти самостійно і відповідально (дієва компетентність), як володіння людиною здатністю і вмінням виконувати певні трудові функції.

Відмітимо, що в Україні останнім часом активізувалися дослідження питання запровадження компетентнісних підходів в освіті. При цьому поняття компетентності містять набір знань, умінь, навичок і ставлень, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі або певній діяльності.

Загалом, компетентність розглядається як категорія, зумовлена рівнем професійної освіти, досвідом та індивідуальними здатностями педагога, і припускає, поряд з технолого-педагогічною готовністю до виконання професійних функцій, його гуманну педагогічну позицію, ціннісне ставлення до педагогічної діяльності й високий рівень загальної й професійної культури.

Компетентнісний підхід відображає інтегральний прояв професіоналізму, в якому поєднуються елементи професійної і загальної культури, досвіду педагогічної діяльності та педагогічної творчості, що конкретизується в певній системі знань, умінь, готовності до професійного вирішення педагогічних завдань та проблем [2].

Важливе значення для професійного зростання вчителя також мають:

1. Оволодіння передовим педагогічним досвідом, пошуковою дослідною роботою. Унаслідок ознайомлення з діяльністю кращих педагогів та її аналізу вчитель глибше осмислює закономірності навчально-виховного процесу, вчиться педагогічно правильно сприймати кожен учинок дитини, знаходити причини конфліктів і способи їх розв'язання.

2. Систематичне вивчення філософської та психолого-педагогічної літератури, законодавчих актів держави про освіту, виховання та навчання; зустрічі з новаторами; участь у роботі методичних об'єднань, семінарів, конференцій, педагогічних читань тощо.

3. Ознайомлення з педагогічною пресою, радіо, телебаченням, Інтернетом. Вони швидко реагують на всі зміни, що відбуваються у системі педагогічної освіти та навчально-виховному процесі, ознайомлюють із досвідом педагогів-новаторів, науково-педагогічними новинками, матеріалами різноманітних зустрічей, конференцій тощо.

4. Ознайомлення із національною системою виховання, що втілює виховну мудрість українського народу, його кращих учених, прогресивні традиції українців у родинному вихованні, виховне значення українських народних звичаїв, традицій, свят, обрядів.

У процесі професійного самовиховання вчитель має відчутти свободу самовираження. Учительську діяльність не можна регламентувати і втиснути у рамки інструкцій. Лише за утвердження професійної свободи можлива ефективна організація процесу професійного зростання вчителя, що є своєрідним пошуком свого шляху, набуття власного "голосу", власного "почерку". Педагог, що володіє свободою самовираження, уміє керувати власним розвитком, може спрямувати свої творчі сили на пошук нових шляхів навчання і виховання учнів.

Основою самоосвіти є різнобічний досвід учителя як динамічно розвиваючого професіонала, становлення майстерності якого прогресує від однієї стадії до іншої.

Самоосвіта сприяє професійному становленню педагога та є засобом розвитку його професійної компетентності.

Література

1. Баніт О.В. Андрагогічні засади професійної підготовки персоналу в організаціях, які самостійно навчаються. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:http://lib.iitta.gov.ua/4866/1/Баніт_Аандраг._засади_проф._підгот._персоналу_2013.pdf_2013.pdf –27.01.15. – Загол. з екрану. – Мова укр.
2. Єрмаков І. Навчання і компетентність: пошуки сенсу і змісту І. Єрмаков // Завуч (Шкільний світ). – 2005. – №19. – С. 3–4.
3. Мірошник С.І. Професійний розвиток педагога: сучасні підходи. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4133. – Загол. з екр. – Мова укр.
4. Настільна книга педагога. Упорядники: Андрєєва В. М., Григораш В. В. – Х.: Вид. група «Основа», 2006. – 352 с.
5. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах, видання друге, виправлене. – К.: Видавництво «Аконіт», 2001. – 862 с.
6. Професійна освіта: словник [навч. посіб.] / Уклад. С. У. Гончаренко та ін./ За ред. Н. Г. Ничкало. – К., 2000. – 380 с.